

A Magyar Szolidaritás Mozgalom (Szolidaritás) válasza

Hozzászólás az Alkotmánypolitikai vázlatához

A 2010-11 es év megdöbbentő tapasztalata volt, hogy az állampolgárok mennyire csekély része tulajdonított jelenőséget előbb a sajtószabadság megkurtításának, majd az ezt is magába foglaló Alkotmány lecserélésének. További megrökönyödést keltett bennünk, mennyire sikeresen lehetett eladni az egypárti alkotmányozást hamis politikai érvekkel, az elmard-, elsikkasztott rendszerváltás politikai szlogenjeivel, hivatkozva a fülkeforradalom kétharmados eredményére. Számos elemző szerint ez egyrészt azért volt lehetséges, mert a tömegek a rendszerváltás értelmét csupán a jobb megélhetéshez fűzött képzeteikben ragadták meg, másrészt elfeledték, mennyire féltek akkoriban a rendszerváltással együtt járó erőszaktól.

Az EKINT munkacsoportja – gyengeségeit nem eltagadva – a liberális demokráciák európai viszonylatban értendő mintaalkotmányának nevezi a Harmadik Köztársaság alkotmányát, valamint annak 20 éves fejlesztését, a „láthatatlan alkotmányt”. Ezzel indokolják, hogy „az Alaptörvény előtti alkotmányosságot helyreállító konzervatív alkotmányozást tartunk szükségesnek.” A 89-es alkotmányozást azzal javasolják meghaladni, hogy széleskörű társadalmi vitát kezdeményezve javasolják az Alaptörvényre nem felelködött jobb és baloldal részvételét, mert az „országunk alkotmánya ... sokkal több, mint az alkotmány szövege. A jó alkotmány súlyát a mögötte álló közbizalom adja” mert „az alkotmánybíróknak a kinyilvánított népakaratot kell beteljesítenie.” Az alkotmánypolitikai vázlat ehhez a társadalmi vitához kínál szempontokat, amelyeket a „szabadság és a szolidaritás értékei alapján” választottak meg.

Egyetértünk a kezdeményezés szükségességével, azzal, hogy „a hozzáértő, dolgozó nép okos gyülekezetében” kell megbeszélni, hogy milyen legyen az országunk, milyen megoldások, struktúrák szolgálják értékeink érvényesülését.

A társadalmi vitára vonatkozó javaslatot, a vázlat szempontjait azért is támogatjuk, mert a jelenlegi politikai, társadalmi és erkölcsi válságot feloldhatatlannak tarjuk, annak megértése nélkül. Az okok és következmények felismerése akkor is fontos és sürgős, ha ma még nem látunk reményt arra, hogy a parlamentáris demokrácia hívei elegendő támogatottságot szerezhetnének az alkotmányozáshoz, azonban a széleskörű vitától elvárható eredmény mindenképpen hozzájárul a liberális demokratikus államberendezkedés szükségességének felismeréséhez: a hatalom fölötti választói kontrol, a fékek és ellensúlyok rendszerének nélkülözhetetlenségéhez.

Ugyan nem vitatjuk, hogy a 89-es alkotmány a demokratikus világban mintaalkotmánynak volt tekinthető, mégis szükségesnek tartjuk kimondani, hogy szakmai minősége meghaladta a mindenkori kormányzati hatalmak, és az őket hatalomra segítő választók demokrácia-kultúráját. Az alkotmányosság értéke az elmúlt 25 év során fokozatosan törpül el a hatalom korlátlan kezeléséhez fűzött politikai-gazdasági érdekek mögött. E folyamat részeként jött létre az alaptörvény, megszűnt a politikai váltógazdaság elismerése, feje tetejére állt az a gondolat, miszerint a hatalom a néptől származik, és a nép vonhatja vissza. Az alapjogok a hatalom kegyeivé süllyedtek, a jogállam ideológiák foglyává vált, és még sorolhatnánk.

Mivel nem hiszünk abban, hogy a nép, és különösen a hatalomra törekvő pártok demokrácia kultúrája viszonylag gyorsan megváltozna, ezért, és csakis ezért vetjük fel, hogy az új alkotmányba olyan garanciális erővel bíró eljárásrendeket lehetne beiktatni, amelyek megakadályozhatnák az alkotmány és az azt biztosító intézmények önkényes, eltorzított használatát. Az EKINT erre irányuló javaslatait olyan kötelező eljárásokkal egészítenénk ki, amelyek ugyan visszalépést jelentenek alkotmányozási szakmai szempontból, de a mainál jobban megkötnék a kormányzatok kezét a

hatalmuk féktelen használatában és kézzel foghatóbb eszközöket teremtenie a nép számára a beleszólásra, a részvételre, a hatalom közvetlen kontroljára, s nem utolsó sorban a féktelen hatalomhasználat – alkotmányos – blokkolására.

Szakmai felkészültségünk nem elegendő szemléletváltó javaslatunk részletes, és főként koherens bemutatására. Ezért csak néhány olyan példát teszünk vita tárgyává, amelyhez a szakemberek megoldási javaslatát várjuk. Példáinkban elsősorban a beleszólás, és a blokkolás lehetőségeit vetjük fel, mivel ez az a terület, amely a mindennapi választó számára kézzelfogható értékévé emeli azt, hogy a hatalom tőle származik, de azt is, hogy ezt csak szabályozott módon gyakorolhatja.

- A parlamenti népképviselők beszámoltathatósága, tevékenységének értékelhetősége, szabályozott visszahívhatósága
- A képviselői autonómia biztosítása, a farkció-fegyelem intézményének korlátozása
- A helyi és országos népszavazás, népi kezdeményezés, petíció intézményeinek helyreállítása, alkalmazhatóságának megteremtése, az eredmények érvényesítése
- Települési-, szakmai-, önszerveződések, önkormányzatok működésének, döntési kompetenciáinak alkotmányos védelme, a kormányzat autonómiájának és együttműködési kötelezettségeinek meghatározása
- A kormányzati-, települési önkormányzati döntéshozatali mechanizmusok, a szakmai-, és laikus civil szervezetek közötti munkamegosztás kötelező eljárásrendjének kérdései

Egy valóban széleskörű társadalmi vitában az ilyen felvetések várhatóan bővülnek.

Az elmúlt két és fél évtized alkotmány-körüli vitáiból leszűrhető, hogy a liberális jogállamiság alap gondolatára építő alkotmányjogi szakma a fenti és ehhez hasonló gondolatokat –mindeztáig– nem tudták befogadni vagy a népképviselőt, vagy a kormányozhatóságot, vagy a szakma főáramlatával tartották összeegyeztethetetlennek.

Ezek az érvek általában érthetőek, méltányolhatóak is lenne, ha számítani lehetne széleskörű elfogadására. De az is látjuk, hogy ez –a mai helyzetben– nem fog bekövetkezni. Az elmúlt évtizedek tapasztalatai azt mutatják, hogy az alkotmányosság érvényesülése a mindenkori hatalmak belátásán múlott. Ennek tényleges eredménye az Alaptörvényben csúcsondott ki.

Ezzel szemben nem marad más eszközünk, mint a nép ismereteinek bővítése a társadalmi vita során, javaslataik mögött meghúzódó pozitív értékek felismerése és érvényesítése.

A modern, európai alkotmányosság, nem más, mint az írott alkotmány + demokrácia-kultúra.

Nálunk ez utóbbi meglehetősen fejletlen. Ezért szükséges a demokrácia kultúrára épülő íratlan szabályok sokaságát írásba foglalni, a demokráciával való visszaéléssel szemben a társadalmi kontrollt növelni.

Budapest, 2015 április 19.

Kónya Péter
társadalmi elnök
Magyar Szolidaritás Mozgalom